

Jakie niebezpieczeństwa naturalne grożą Ziemi i jej mieszkańcom?

Blandyna Zajdler

Scenariusz interdyscyplinarnego projektu edukacyjnego do geografii dla III etapu edukacyjnego – liceum ogólnokształcącego i technikum

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Grażyna Wiśniewska
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

1. Temat projektu

Jakie niebezpieczeństwa naturalne grożą Ziemi i jej mieszkańcom?

2. Planowany czas realizacji

W bloku zadaniowym na osiem godzin lekcyjnych i jedną godzinę pracy zespołowej w domu. Efekt działań projektowych będzie prezentowany na kolejnych dwóch godzinach lekcyjnych.

3. Cele projektu

3.1. Cel ogólny projektu

Wyjaśnienie przyczyn zagrożeń naturalnych współczesnego świata i wskazanie propozycji zaradzenia katastrofom ekologicznym.

3.2. Cele operacyjne

Uczeń:

- wskazuje na mapie świata regiony występowania zagrożeń i podaje przykłady działań ograniczających ich skutki;
- wymienia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby, np. metale ciężkie, węglowodory, produkty spalania paliw, freony, pyły, azotany(V), fosforany(V) (ortofosforany(V), ich źródła oraz wpływ na stan środowiska naturalnego; opisuje rodzaje smogu oraz mechanizmy jego powstawania;
- wykorzystuje zdjęcia satelitarne i lotnicze oraz technologie geoinformacyjne do lokalizowania i określania zasięgu katastrof przyrodniczych;
- identyfikuje przyczyny przyrodnicze ograniczonych zasobów wodnych w wybranych regionach świata i proponuje działania wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą.

4. Odbiorcy projektu

Scenariusz projektu został opracowany jako uzupełnienie programu nauczania geografii Blandyny Zajdler pt. *Ciekawość w poznawaniu świata*.

Odbiorcami projektu są uczniowie realizujący podstawę programową w zakresie rozszerzonym liceum ogólnokształcącego lub technikum, klasa II. Projekt może być realizowany z uczniami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, a w szczególności uczniami zdolnymi, twórczymi wykazującymi się zainteresowaniami geograficznymi w szerokim zakresie i przygotowującymi się do matury z geografii. Uczniowie o różnych predyspozycjach, np. uzdolnieni matematycznie, humanistycznie, manualnie, informatycznie, chemicznie również znajdą miejsce na realizację swoich zainteresowań i pasji w tym projekcie.

5. Treści kształcenia

5.1. Geografia – zakres rozszerzony

Dział XVIII podstawy programowej, punkty 1–10: Problemy środowiskowe współczesnego świata: tropikalne cyklony, trąby powietrzne, sztormy, powódzie, tsunami, erozja gleb, wulkanizm, wstrząsy sejsmiczne, powstawanie lejów krasowych, zmiany klimatu, pustynnienie, zmiany zasięgu lodowców, ograniczone zasoby wody na Ziemi, zagrożenia georóżnorodności i bioróżnorodności.

Uczeń:

- 1) wyjaśnia powstawanie geozagrożeń meteorologicznych i klimatycznych (tropikalne cyklony, trąby powietrzne, pustynnienie, zmiany klimatu);
- 2) wyjaśnia powstawanie sztormów, powodzi i tsunami;
- 3) przedstawia genezę i skutki geologicznych zagrożeń (wulkanizm, trzęsienia ziemi, powstawanie lejów krasowych);
- 4) wskazuje na mapie regiony występowania geozagrożeń i podaje przykłady działań ograniczających ich skutki;
- 5) podaje przyrodnicze i antropogeniczne przyczyny intensywnej erozji gleb oraz prezentuje sposoby jej zapobiegania na wybranych przykładach;
- 6) wykorzystuje zdjęcia satelitarne i lotnicze oraz technologie geoinformacyjne do lokalizowania i określania zasięgu katastrof przyrodniczych;
- 7) dyskutuje na temat wpływu deforestacji i innych czynników na zmiany klimatu na Ziemi oraz proponuje działania służące ograniczaniu tych zmian;
- 8) wskazuje na mapach obszary współcześnie zlodzone i ocenia wpływ zmian klimatycznych na zasięg pokrywy lodowej;
- 9) identyfikuje przyczyny przyrodnicze i antropogeniczne ograniczonych zasobów wodnych w wybranych regionach świata i proponuje działania wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą;
- 10) uzasadnia znaczenie georóżnorodności oraz bioróżnorodności i podaje przykłady działań na rzecz ich ochrony.

5.2. Informatyka

Dział IV podstawy programowej: Rozwijanie kompetencji społecznych. 6) Uczeń poszerza i uzupełnia swoją wiedzę, korzystając z zasobów udostępnionych na platformach do e-nauczania.-

5.3. Język polski

Dział III podstawy programowej: Elementy retoryki.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień;
- 2) stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi (indukcyjne, dedukcyjne).

5.4. Chemia

Dział XXII podstawy programowej: Elementy ochrony środowiska i XXII: Elementy ochrony środowiska.

Uczeń:

- wymienia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby, np. metale ciężkie, węglowodory, produkty spalania paliw, freony, pyły, azotany(V), fosforany(V) (ortofosforany(V)), ich źródła oraz wpływ na stan środowiska naturalnego; wymienia

działania (indywidualne/kompleksowe), jakie powinny być wprowadzane w celu ograniczania tych zjawisk; opisuje rodzaje smogu oraz mechanizmy jego powstawania;

- proponuje sposoby ochrony środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

6. Formy i metody realizacji projektu

6.1. Formy realizacji projektu

- praca w grupach.

6.2. Metody realizacji projektu

- metoda projektu;
- debata panelowa;
- praca z mapą (mapa ścienna fizyczna świata, mapa cyfrowa);
- dyskusja panelowa.

Wykorzystanie ICT (od ang. *information and communication technologies*) – uczniowie, zgodnie z instrukcją, będą samodzielnie wyszukali informacji w dostępnych źródłach (np. Zintegrowana Platforma Edukacyjna) oraz poddawali je krytycznej ocenie i selekcji (korelacja z językiem polskim).

Projekt w całości może być realizowany w trybie pracy zdalnej przy zastosowaniu narzędzi powszechnie wykorzystywanych w szkole i zgodnie z zadaniami zamieszczonymi w karcie pracy.

7. Sposób realizacji

Wprowadzenie

Na pierwszej lekcji geografii nauczyciel wyjaśnia uczniom, że w klasie II będą pracowali metodą projektu i zostaną wprowadzone elementy oceniania kształtującego, tj. pytanie kluczowe oraz kryteria oceniania (NaCoBeZu – na co będę zwracał uwagę w ocenianiu).

Ocenianie kształtujące to inaczej ocena postępów ucznia i uzyskanie przez niego zrozumienia materiału:

- a) pojęć zapisanych w podstawie programowej, tj.: tropikalne cyklony, trąby powietrzne, sztormy, powodzie, tsunami, erozja gleb, wulkanizm, wstrząsy sejsmiczne, powstawanie lejów krasowych, zmiany klimatu, pustynnienie, zmiany zasięgu lodowców, ograniczone zasoby wody na Ziemi, zagrożenia georóżnorodności i bioróżnorodności;
- b) umiejętności: wyjaśnia powstawanie geozagrożeń meteorologicznych i klimatycznych (tropikalne cyklony, trąby powietrzne, pustynnienie, zmiany klimatu); powstawania sztormów, powodzi i tsunami;
- c) przedstawienie genezy i skutków geologicznych zagrożeń (wulkanizm, trzęsienia Ziemi, powstawanie lejów krasowych);
- d) wskazanie na mapie regionów występowania geozagrożeń;
- e) omówienie przykładów działań ograniczających skutki występowania geozagrożeń na Ziemi.

Następnie nauczyciel prezentuje kontrakt, jego założenia i cele. Uczniowie podpisują go (Załącznik nr 1).

Wybór zagadnień projektowych

Nauczyciel wskazuje, że we współczesnym świecie coraz częściej mówi się o niebezpiecznych zjawiskach przyrodniczych, które nawiedzają naszą planetę. Prowadzący, opisując je uczniom, wyjaśnia, jakie mogą być konsekwencje istnienia tych zjawisk. Zadaje dodatkowe pytania:

- Czy warto je poznać i zrozumieć? Dlaczego?
- Jakie są przyczyny występowania tych zjawisk?

Nauczyciel wyjaśnia, że na kolejnych ośmiu lekcjach w bloku realizowane będą tematy dotyczące zagrożeń naturalnych, we współczesnym świecie. Uczniowie odpowiadają na pytanie: czy grożą one Ziemi i jej mieszkańcom? Celem projektu jest wskazanie przyczyn zagrożeń naturalnych współczesnego świata i podanie przykładów, które mogą zapobiec katastrofom ekologicznym.

Prowadzący wskazuje również na konieczność konsultacji z nauczycielem chemii. Wyjaśnia, że uczniowie będą pracować w grupach projektowych. Stawia przed nimi pytania:

- Jakie są przyczyny powstawania zjawisk ekstremalnych w przyrodzie?
- Jak można zapobiegać nasilającym się w XXI wieku częstotliwościom zjawisk ekstremalnych?
- Dlaczego ekolodzy protestują przeciwko działaniom człowieka, które przyczyniają się do nasilenia zmian w środowisku przyrodniczym (w różnych sferach: litosfera, biosfera, atmosfera, pedosfera)?
- Jak oceniacie skutki intensyfikacji zjawisk ekstremalnych dla środowiska przyrodniczego i dla człowieka?

Swoje wnioski należy przedstawić w postaci posteru lub prezentacji multimedialnej.

Faza wstępna

Nauczyciel zadaje uczniom pytanie kluczowe: „Czy działalność człowieka musi zagrażać środowisku przyrodniczemu?”. Następnie przydziela zadania do pracy w grupie i wyjaśnia, na co szczególnie mają zwracać uwagę, realizując projekt:

- 1) Wyszukajcie i opiszcie przykłady największych zagrożeń dla środowiska przyrodniczego świata i ich przyczyny.
- 2) Określcie i wskaźcie na mapie przykładowe obszary występowania wybranych zagrożeń.
- 3) Podejmijcie decyzję, jak można to zmienić / jakie działania podjąć z korzyścią dla środowiska.
- 4) Poszukajcie w internecie filmów prezentujących zagrożenia naturalne na świecie.
- 5) Przygotujcie się do dyskusji panelowej.

Nauczyciel wyjaśnia, jak przebiegać będzie proces oceniania, na które elementy realizacji projektu zostanie zwrócona szczególna uwaga:

- samoocena;
- ocena koleżeńska;
- ocena prezentacji;
- ocena udziału w dyskusji.

Koordynator prosi uczniów o wskazanie największych naturalnych zagrożeń dla środowiska przyrodniczego. Oczekiwana odpowiedź: tsunami, cyklony, trzęsienia ziemi, wybuchy wulkanów, topnienie lodowców, lawiny, kwaśne opady itp.). Następnie prosi uczniów o zapisanie na kartkach, na które z wymienionych naturalnych zagrożeń na pewno nie ma wpływu człowiek.

Nauczyciel ustala z klasą podział na grupy i zakres prac projektowych przygotowujących do dyskusji panelowej.

Grupa 1. Zagrożenia meteorologiczne.

- 1) Jak powstawanie zagrożeń meteorologicznych i klimatycznych wpływa na zmiany klimatu?
- 2) Przyczyny powstawania sztormów, powodzi i tsunami. Jak te zjawiska wpływają na środowisko przyrodnicze i życie człowieka?
- 3) Wskażcie na mapie świata regiony występowania ww. geozagrożeń i przykłady działań ograniczających ich skutki.

Kolejność zadań do wykonania podczas przygotowań do panelu dyskusyjnego:

- Zaprojektujcie i zaplanujcie kolejne etapy pracy nad przydzielonymi zadaniami w grupie.
- Przygotujcie prezentację multimedialną do tematu (w programie PowerPoint – czas trwania prezentacji od 5 do 8 minut).
- Wyszukajcie i dokonajcie selekcji materiałów źródłowych opublikowanych na ZPE:
  - Zagrożenia naturalne (dostęp 11.01.2023);
  - Obszary ekologicznego zagrożenia i klęski ekologiczne w Polsce (dostęp 11.01.2023).
- ...oraz innych dostępnych materiałów.

Współpracujecie w grupie, rozwiązując problemy. Na zakończenie dokonajcie samooceny waszych działań. Zaplanujcie swoją kartę obserwacji pracy własnej (co wam się podobało, a co chcielibyście zmienić).

Ważne. Przygotowujecie się do panelu dyskusyjnego na temat: „Czy zjawiska meteorologiczne, które obserwowaliśmy w ciągu ostatnich lat, wpłyną na zmiany klimatu na naszej planecie i na życie człowieka?”.

Skonsultujcie z nauczycielem chemii wpływ na zmiany klimatyczne emisji szkodliwych substancji do atmosfery.

Grupa 2. Zagrożenia geologiczne.

- 1) Jaka jest geneza geologicznych zagrożeń: wulkanizm, trzęsienia ziemi, powstawanie lejów krasowych?
- 2) Jakie dostrzegasz skutki zagrożeń geologicznych dla człowieka i środowiska?

- 3) Wskażcie na mapie świata regiony występowania geozagrożeń i podajcie przykłady działań ograniczających ich skutki.

Kolejność zadań do wykonania podczas przygotowań do panelu dyskusyjnego:

- Zaprojektujcie i zaplanujcie kolejne etapy pracy nad przydzielonymi zadaniami w grupie.
- Przygotujcie prezentację multimedialną do tematu (w programie PowerPoint – czas trwania prezentacji od 5 do 8 minut).
- Wyszukajcie i dokonajcie selekcji materiałów źródłowych opublikowanych na ZPE:
  - Zagrożenia naturalne (dostęp 11.01.2023);
  - Obszary ekologicznego zagrożenia i klęski ekologicznej w Polsce (dostęp 11.01.2023).
- ...oraz innych dostępnych materiałów.

Współpracujecie w grupie, rozwiązując problemy. Na zakończenie dokonajcie samooceny waszych działań. Zaplanujcie swoją kartę obserwacji pracy własnej (co wam się podobało, a co chcielibyście zmienić).

Ważne. Przygotowujecie się do panelu dyskusyjnego na temat: „Czy zjawiska meteorologiczne, które obserwowaliśmy w ciągu ostatnich lat, wpłyną na zmiany klimatu na naszej planecie i na życie człowieka?”.

Skonsultujcie z nauczycielem chemii wpływ na zmiany klimatyczne emisji szkodliwych substancji do gleby.

Grupa 3. Zagrożenia antropogeniczne.

- 1) Jak nowoczesne technologie geoinformacyjne wspierają działania człowieka do przewidywania, lokalizowania i określania zasięgu katastrof przyrodniczych?
- 2) Czy działania człowieka mogą ograniczyć skalę współczesnych zagrożeń, np. klęsk żywiołowych?
- 3) W jaki sposób równowaga ekologiczna może być zakłócona w wyniku działań człowieka?

Kolejność zadań do wykonania podczas przygotowań do panelu dyskusyjnego:

- Zaprojektujcie i zaplanujcie kolejne etapy pracy nad przydzielonymi zadaniami w grupie.
- Przygotujcie prezentację multimedialną do tematu (w programie PowerPoint – czas trwania prezentacji od 5 do 8 minut).
- Wyszukajcie i dokonajcie selekcji materiałów źródłowych opublikowanych na ZPE:
  - Zagrożenia naturalne (dostęp 11.01.2023);
  - Obszary ekologicznego zagrożenia i klęski ekologicznej w Polsce (dostęp 11.01.2023).
- ...oraz innych dostępnych materiałów.

Współpracujecie w grupie, rozwiązując problemy. Na zakończenie dokonajcie samooceny waszych działań. Zaplanujcie swoją kartę obserwacji pracy własnej (co wam się podobało, a co chcielibyście zmienić).

Ważne. Przygotowujecie się do panelu dyskusyjnego na temat: „Czy zjawiska meteorologiczne, które obserwowaliśmy w ciągu ostatnich lat, wpłyną na zmiany klimatu na naszej planecie i na życie człowieka?”.

Skonsultujcie z nauczycielem chemii wpływ na zmiany klimatyczne emisji szkodliwych substancji do atmosfery.

Grupa 4. Działania ekologiczne.

- 1) Jakie działania należy podjąć, aby ochronić bioróżnorodność naszej planety?
- 2) Jaki jest wpływ deforestacji i innych czynników na zmiany klimatu na Ziemi?
- 3) Jakie są przyczyny przyrodniczych i antropogenicznych ograniczeń zasobów wodnych w wybranych regionach świata?

Kolejność zadań do wykonania podczas przygotowań do panelu dyskusyjnego:

- Zaprojektujcie i zaplanujcie kolejne etapy pracy nad przydzielonymi zadaniami w grupie.
- Przygotujcie prezentację multimedialną do tematu (w programie PowerPoint – czas trwania prezentacji od 5 do 8 minut).
- Wyszukajcie i dokonajcie selekcji materiałów źródłowych opublikowanych na ZPE:
  - [Ochrona środowiska w Polsce](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Zagrożenia naturalne](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Obszary ekologicznego zagrożenia i klęski ekologicznej w Polsce](#) (dostęp 11.01.2023);
  - [Przyczyny zagrożenia życia w wybranych rejonach świata](#) (dostęp 11.01.2023).
- ...oraz innych dostępnych materiałów.

Współpracujecie w grupie, rozwiązując problemy. Na zakończenie dokonajcie samooceny waszych działań. Zaplanujcie swoją kartę obserwacji pracy własnej (co wam się podobało, a co chcielibyście zmienić).

Ważne. Przygotowujecie się do panelu dyskusyjnego na temat: „Czy zjawiska meteorologiczne, które obserwowaliśmy w ciągu ostatnich lat, wpłyną na zmiany klimatu na naszej planecie i na życie człowieka?”.

Nauczyciel wyjaśnia, że na najbliższych lekcjach będą omawiane kolejne naturalne zagrożenia. Prosi o zgłoszenie się ekspertów od danego tematu, którzy przygotują się do prezentacji (zagrożenia: meteorologiczne, geologiczne, antropogeniczne, ekologiczne) zgodnie z ustalonym planem prezentacji i regulaminem zamieszczonym w kontrakcie – Załącznik nr 1).

Uczniowie podpisują kontrakt, który będzie ich obowiązywał na najbliższych lekcjach geografii.

Sugerowane tematy i numery lekcji w bloku:

- 1) **Problemy środowiska przyrodniczego współczesnego świata.** Zagrożenia spowodowane przez siły natury, ich przyczyny i konsekwencje (8 godzin):
  - a) tropikalne cyklony, trąby powietrzne (Grupa 1);
  - b) sztormy, powodzie, tsunami (Grupa 1);
  - c) wulkanizm, wstrząsy sejsmiczne (Grupa 2);
  - d) powstawanie lejów krasowych (Grupa 2);
  - e) zmiany klimatu, pustynnienie, zmiany zasięgu lodowców (Grupa 2);
  - f) erozja gleb (Grupa 3);

- g) ograniczone zasoby wody na Ziemi (Grupa 4);
- h) zagrożenia georóżnorodności i bioróżnorodności (Grupa 4).

2) Przyczyny zagrożeń antropogenicznych i ich skutki (2 godziny). Grupa 3.

Komentarz. Na kolejnych lekcjach w bloku tematycznym uczniowie zbierają materiały do dyskusji, która jest wstępem do debaty panelowej. Grupa zadaniowa przygotowuje hipotezy do rozwiązania problemu, prezentują je jako wnioski końcowe na lekcji w bloku zadaniowym. Czas prezentacji wniosków to 5 minut. Pozostali uczniowie wykonują notatki, zadają pytania, formułują problem do tematu lekcji.

Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie się do dyskusji na temat działań, które można podjąć z korzyścią dla środowiska (podział na 3 grupy: pierwsza przyjmuje postawę negującą wpływ człowieka na środowisko przyrodnicze, druga grupa udowadnia, że człowiek ma na nie wpływ, trzecia to obserwatorzy – zapisują uwagi i oceniają wypowiedzi kolegów (dyskusja).

Koordinator przekazuje krótką instrukcję, jak się przygotować do samooceny oraz na co będzie zwracać uwagę podczas oceny projektu.

Faza podsumowująca: Podsumowaniem jest debata panelowa.

Debata panelowa odbywa się na ostatniej lekcji projektu i jest efektem pracy uczniów w grupie. Debatę prowadzi moderator – uczeń wskazany przez nauczyciela. Ekspertami biorącymi udział w dyskusji są np. liderzy lub sprawozdawcy z poszczególnych grup.

Moderator ustala temat debaty zgodny z tematem projektu i jego celami. Wraz z ekspertami obserwuje prezentacje grup na kolejnych lekcjach, zbiera wnioski, ustala pytania (uwzględnia te zebrane od poszczególnych zespołów) i plan debaty.

Przykładowe pytania:

- Jakie są przyczyny powstawania zjawisk ekstremalnych w przyrodzie?
- Jak można zapobiegać nasilającym się w XXI wieku ekstremalnym zjawiskom w przyrodzie?
- Dlaczego ekolodzy protestują przeciwko działaniom człowieka, które przyczyniają się do nasilenia zmian w środowisku przyrodniczym?
- Jak oceniacie skutki intensyfikacji zjawisk ekstremalnych dla: środowiska przyrodniczego, dla człowieka?
- Jakie działania może podjąć każdy człowiek na Ziemi w celu zapobieżenia katastrofom ekologicznym?

Uczniowie swoje wnioski mogą przedstawić w postaci posteru lub prezentacji multimedialnej.

Moderator wyjaśnia całej klasie, na czym polega debata panelowa, podczas której uczestnicy mogą zadawać pytania.

8. Ocenianie projektu

Ocenianie projektu odbywa się po przedstawieniu prezentacji i udziale uczniów w lekcjach (8 godzin lekcyjnych), na których uczniowie przygotowują się do dyskusji.

Uczniowie po prezentacjach grup zadaniowych dokonują samooceny grupy, odpowiadają na pytania, np.:

- Co w przygotowaniu prezentacji było najtrudniejsze?
- Co sprawiało przyjemność w pracy grupy?
- Czego się nauczyliśmy?
- Co dla grupy był najciekawsze? Jakie były słabe i mocne strony pracy nad prezentacją tematu?

Uczniowie otrzymują oceny indywidualne na podstawie oceny ustnej w czasie kolejnych lekcji i propozycji oceny z arkusza samooceny.

ARKUSZ OCENY PROJEKTU

Grupa: .....

Temat projektu: .....

Etapy realizacji projektu:

Etap I

Ocena pierwszego etapu pracy uczniów będzie uwzględniała:

- Czy uczestnicy zaplanowali swoją pracę – podział zadań w zespole przebiegał prawidłowo?
- Czy w dyskusji nad pomysłami uczestniczyli wszyscy członkowie zespołu?
- Jak przebiegał proces projektowania prezentacji?
- Kto wykazał inicjatywę w poszukiwaniu i doborze informacji?
- Jak wyglądała współpraca w zespole?
- Jak przebiegała samoocena postępów w pracy?

Etap II

Ocena pracy końcowej będzie uwzględniała prezentację multimedialną grup zadaniowych oraz odpowiedzi na pytania w niej zawarte:

- Czy wystąpiła zgodność z założonymi celami proponowanymi dla grupy?
- Czy i jak wykorzystano źródła informacji?
- Jak oceniam zawartość merytoryczną, fachową terminologię?
- Czy układ treści prezentacji był logiczny i spójny?
- Jak oceniam estetykę prezentacji?
- Czy uwzględniono: animacje, grafikę, dźwięk?
- Czy konstrukcja prezentacji była prawidłowa (wprowadzenie, rozwinięcie, podsumowanie i wnioski)?
- Jak wyglądało zainteresowanie słuchaczy i komunikacja z nimi?

Samoocena postępów pracy w grupie powinna uwzględnić:

- stronę techniczną w opracowaniu prezentacji (układ slajdów, rozmieszczenie tekstu na slajdzie, wykorzystane obrazy, wykresy, tabele itp.);
- zaangażowanie wszystkich uczniów z grupy w opracowaniu prezentacji.

Ocena za uczestnictwo w dyskusji panelowej zależy do decyzji nauczyciela.

Ocena poszczególnych grup zadaniowych

W projekcie zaproponowano – jako materiał uzupełniający (załącznik nr 3) – kartę monitorowania realizacji zadań grupowych. Wykorzystując to narzędzie, nauczyciel na

bieżąc otrzymać informacje dotyczące stopnia realizacji zadań, jak również osiągniętych przez uczniów efektów: porównując osiągnięcia uczniów do zakładanych w fazie planowania.

Po analizie zapisów w karcie monitorowania nauczyciel może sformułować wnioski (np.: Grupa .....: Uczniowie wykonali zadanie, nie wykonali, efekt końcowy był zadowalający, muszą popracować nad zagadnieniami ..... itp.).

Osiągnięcia edukacyjne uczniów – ocena wiedzy i umiejętności może nastąpić na każdym etapie realizacji projektu – np. „na wejściu” i „na wyjściu” lub tylko po zakończeniu projektu, wykorzystując test/sprawdzian opracowany przez nauczyciela, uwzględniający wymagania edukacyjne pod kątem założeń/celów projektu. W ocenianiu kształtującym nauczyciel powinien pamiętać o przekazaniu uczniowi informacji zwrotnej, która powinna zawierać:

- a) dobre strony pracy ucznia (wymienienie i docenienie);
- b) wskazanie:
  - tego, co wymaga poprawy lub dodatkowej pracy ze strony ucznia;
  - w jaki sposób uczeń powinien poprawić pracę;
  - w jaki sposób uczeń powinien pracować dalej.

W szczególności informacja zwrotna ma istotne znaczenie w przypadku ucznia o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, ponieważ wzmacnia jego motywację, daje wsparcie w uczeniu się oraz buduje poczucie sprawczości.

9. Materiały pomocnicze

I. Metody pracy na lekcji w bloku zadaniowym:

Drzewko decyzyjne

- Najpierw należy sformułować problem, np. „Dlaczego w strefie ryftów tworzą się wulkany” i zapisać go w pniu drzewa (Zapisywanie rozpoczynamy od dołu drzewka, a kończymy w koronie drzewka sformułowanym celem). Następnie grupa zastanawia się, dlaczego wystąpił, np. ruch skorupy ziemskiej, rozsuwanie się płyt litosfery, nasuwanie się płyt litosfery (te informacje zapisujemy na konarze drzewa).
- Element dyskusji, podczas której zastanawiamy się, jakie są dobre, a jakie złe strony procesów: wulkanizm, trzęsienia ziemi, wypiętrzanie się gór, żyzne gleby tworzące się na popiołach wulkanicznych itd. Zapisujemy lub przyklejamy karteczki z napisami konsekwencji negatywnych i pozytywnych przy konarze rozsuwanie się płyt litosfery, wcześniej każdy pomysł należy przedyskutować, wskazać jego pozytywne lub negatywne strony. Następnie wybieramy pomysł, który jest najlepszy i odpowiada na nasze pytanie.
- Dyskusja – należy zastanowić się nad samą istotą problemu: dlaczego w ogóle wystąpił, jakie miał przyczyny czy powody, i jak może zostać rozwiązany. Po zakończonej dyskusji należy sformułować propozycje rozstrzygnięć.
- Analiza – każdy z pomysłów powinno się przedyskutować, wskazać jego dobre i złe strony, a następnie umieścić je na schemacie. Na podstawie powstałego drzewa można wybrać najlepszy pomysł będący propozycją rozwiązania problemu.
- Rozwiązanie – ostatnim etapem jest określenie, jak wartościowy jest wybrany pomysł i jaki przyniesie skutek jego zastosowanie (czyli określamy cel).
- Prezentacja wyników.

Metaplan

- Ustalamy problem do dyskusji.
- Pracując w grupach, ustalamy odpowiedzi na pytania:
  - Jak jest?
  - Jak być powinno?
  - Dlaczego nie jest tak jak być powinno?
- Swoje propozycje odpowiedzi należy zapisać przy odpowiednim pytaniu, dyskusja i wprowadzenie ewentualnych zmian.
- Na zakończenie zapisujemy wnioski, czyli co zrobić, aby było tak, jak być powinno?

Ranking trójkątny

- Zapisujemy problem pośrodku na dużym arkuszu papieru.
- Ustalamy:
  - Jakie są przyczyny decydujące o tym problemie?
  - Jakie mogą być sposoby uniknięcia przyczyn problemu?
  - Kogo w głównej mierze dotyczy ten problem?
- Odpowiedzi w początkowej fazie po dyskusji najlepiej zapisać na karteczkach.
- Karteczki układamy w następujący sposób: po prawej stronie układamy odpowiedzi na drugie pytanie, po lewej na pierwsze.
- Po ustaleniu poprawnych zapisów można karteczki z propozycjami wpisać lub przykleić w odpowiednim miejscu.
- Pod spodem wpisujemy: *Kogo i jakiej grupy osób dotyczy ten problem?*
- Można również zapisać w postaci trójkąta jako wniosek końcowy do prezentacji: na górze trójkąta – najważniejszy problem, pod spodem – dwa problemy mniej istotne, jeszcze niżej – trzy problemy nieistotne dla danego zagadnienia.

II. Zadania dla grup – uczniowie mogą korzystać z materiałów opublikowanych na [Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#) (dostęp 11.01.2023). Selekcjonują informacje, korzystając z różnych zasobów internetowych, np. map interaktywnych, cyfrowych. Wyjaśniają terminy, zagadnienia. Korzystając z animacji zamieszczonych na stronie ZPE, omawiają zjawiska, np.: pogodowe.

Karty pracy do lekcji

Karta pracy nr 1. Zagrożenia meteorologiczne.

Zadanie 1.

Wyjaśnijcie termin: zjawiska ekstremalne.

Wymieńcie je i wskażcie obszary, na których najczęściej występują.

Jak można zminimalizować następstwa zjawisk ekstremalnych?

Zadanie 2.

Wyjaśnijcie, jakie czynniki wpływają na intensywność zjawisk pogodowych, takich jak: sztormy, powodzie i tsunami.

Wyjaśnijcie, jak te zjawiska wpływają na środowisko przyrodnicze i życie człowieka.

Zadanie 3.

Wyjaśnijcie, jak zjawiska klimatyczne, takie jak: tropikalne cyklony, trąby powietrzne, pustynnienie, wpływają na zmiany klimatu.

Zadanie 4.

Zaproponujcie mapę, na której zaznaczone powinny zostać największe w XXI wieku kłęski żywiołowe związane ze zjawiskami meteorologicznymi.

Zadanie 5.

Wyjaśnijcie przyczyny ekstremalnych zjawisk w pogodzie, ich wpływ na zmiany klimatyczne i na występowanie zasobów wodnych na Ziemi.

Co dzieje się z lodowcami i jaki to ma wpływ na zmiany klimatyczne?

Miejsce na notatkę

.....
 .....

Karta pracy 2. Zagrożenia geologiczne.

Zadanie 1.

Do zjawisk ekstremalnych zaliczamy wulkanizm i trzęsienia ziemi. Wyjaśnijcie, jakie są przyczyny i mechanizm powstawania tych zjawisk. Opracujcie mapę, na której zaznaczycie, gdzie występują te zjawiska.

Czy zgadzacie się z tezą specjalistów zamieszczoną poniżej?

Pod Aleutami, łańcuchem wysp należących do stanu Alaska, może znajdować się masywny superwulkan. Jego erupcja poważnie wpłynęłaby na rozwój cywilizacji na całym świecie (zacytowane ze strony internetowej mareabravacostarica.com; dostęp 11.01.2023).

Zadanie 2.

Jakie decyzje powinny podjąć władze w rejonie geozagrożeń, aby zminimalizować straty w ludziach, gospodarce i środowisku przyrodniczym?

Zadanie 3.

Zbierzcie informacje o zjawiskach na granicy płyt w Europie. Opracujcie prezentację pokazującą negatywny i pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze i gospodarkę człowieka.

Zadanie 4

Wyjaśnijcie, jakie muszą wystąpić warunki, aby w terenie powstały leje krasowe (wyjaśnijcie genezę zjawisk krasowych).

Wyjaśnijcie, jakie są skutki powstawania lejów krasowych dla człowieka i środowiska przyrodniczego, wskażcie regiony na kuli ziemskiej, w których takie zjawiska występują.

Miejsce na notatki

.....
 .....

Karta pracy 3. Zagrożenia antropogeniczne.

Zadanie 1.

Opracujcie listę przyczyn antropogenicznych doprowadzających do negatywnych zmian w środowisku przyrodniczym.

Opracujcie mapę regionów zagrożonych działalnością człowieka.

Zadanie 2.

Uzasadnijcie, że nowoczesne technologie geoinformacyjne mogą wspierać działania człowieka do przewidywania, lokalizowania i określania zasięgu katastrof przyrodniczych.

Wyjaśnijcie, które działania człowieka ograniczają skalę współczesnych zagrożeń.

Zadanie 3

Wskażcie, czy słuszne jest stwierdzenie: „Człowiek jest czynnikiem kształtującym: rzeźbę terenu, pustynnienie, wpływa na wody, itp.”. Wyjaśnijcie, w jaki sposób równowaga ekologiczna może być zakłócona w wyniku działań człowieka.

Zaproponujcie 3 najlepsze rozwiązania tego problemu.

Zadanie 4.

Wyjaśnijcie, jakie są przyczyny erozji gleb.

Wskażcie czynniki, które decydują o intensywnym przebiegu erozji gleb.

Wyjaśnijcie, na których obszarach kuli ziemskiej ten proces jest najszybszy.

Wskażcie, jakie są i mogą być w przyszłości konsekwencje erozji gleb.

Miejsce na notatki

.....
 .....

Karta pracy 4. Działania ekologiczne.

Zadanie 1.

Wyjaśnijcie termin *deforestacja* i jej wpływ na rolnictwo i regiony geozagrożeń.

Wskażcie, jak można temu problemowi zaradzić.

Zadanie 2.

Wyjaśnijcie, jaki wpływ na środowisko przyrodnicze może mieć intensywne wypasanie bydła lub owiec na terenach górskich.

Wskażcie regiony zagrożone i działania, które mogą temu zapobiec.

Zadanie 3.

Jakie czynniki decydują o zmianach klimatu, jaki mają one wpływ na środowisko przyrodnicze, człowieka?

Wskażcie sposoby, które mogą zatrzymać negatywne zjawiska pogodowe.

Zaproponujcie działania służące ograniczaniu tych zmian.

Miejsce na notatki

.....
 .....

III. Grupa moderatora

- Przygotuj się do debaty panelowej (możesz również zaproponować inny rodzaj dyskusji).
- Ustal konsultacje z nauczycielem języka polskiego.
- Zbierz wnioski od grup 1–4.
- Przygotuj informację dla klasy: na czym polega debata panelowa.
- Zaproponuj swoim kolegom (mogą to być liderzy grup) uczestnictwo w debacie po wcześniejszym poinstruowaniu ich o roli, jaką mają spełnić.

Zapisz wnioski do debaty:

.....
 .....

Zaproponuj osoby uczestniczące w debacie panelowej:

.....
 .....

Zapisz pytania do debaty i skonsultuj je z nauczycielem języka polskiego:

.....
 .....

IV. Ocenianie koleżeńskie

Ocenianie koleżeńskie zawiera informację zwrotną dla kolegi/koleżanki z ławki. Uczniowie oceniają sobie nawzajem, uzupełniając tabelę z lukami, przydzielając punkty. Następnie przekazują ją koledze/koleżance. Informacja zwrotna jest napisana na flipcharcie lub wyświetlona na ekranie. Nauczyciel omawia punktację i proponowaną ocenę wraz z informacją zwrotną, np.: Znasz doskonale zagrożenia dla środowiska spowodowane siłami natury, natomiast powinnaś/powinieneś popracować nad konsekwencjami. Perfekcyjnie opanowałaś(-eś) zagadnienie ocieplenia klimatu na Ziemi, ale powinnaś(-eś) jeszcze przemyśleć problem antropogenicznych oddziaływań na pedosferę i biosferę.

Kartki z oceną koleżeńską zabiera nauczyciel. Po sprawdzeniu, czy wszystko się zgadza z proponowaną punktacją, dopisuje oceny i wstawia je do dziennika za pracę na lekcji. Nie powinien wstawiać ocen niedostatecznych, jeśli takie się pojawiają, należy dać uczniom szansę i możliwość poprawy np. na najbliższej lekcji.

V. Osiągnięcia ucznia opisane kryteriami sukcesu

Uczeń:

- Wymienia geozagrożenia: meteorologiczne i klimatyczne (tropikalne cyklony, trąby powietrzne, pustynnienie, sztormy, powodzie i tsunami, zmiany klimatu).
- Wskazuje na mapie świata regiony występowania aktualnych geozagrożeń.
- Podaje trzy przykłady działań ograniczających skutki geozagrożeń.
- Przedstawia genezę geozagrożeń.

- Wymienia geologiczne zagrożenia (wulkanizm, trzęsienia Ziemi, powstawanie lejów krasowych).
- Wymienia przyczyny intensywnej erozji gleb oraz prezentuje sposoby jej zapobiegania na wybranych przykładach ze świata i Polski.
- Ocenia rolę nowoczesnych technologii geoinformacyjnych do lokalizowania i określania zasięgu katastrof przyrodniczych.
- Wskazuje przykłady działań człowieka (z Polski i ze świata), jakie mogą ograniczyć skalę współczesnych geozagrożeń.
- Podaje argumenty dotyczące wpływu deforestacji i innych czynników na zmiany klimatu na Ziemi oraz proponuje działania służące ograniczaniu tych zmian.
- Wymienia przyczyny przyrodnicze i antropogeniczne ograniczonych zasobów wodnych w wybranych regionach świata i proponuje działania wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą.
- Wyjaśnia znaczenie georóżnorodności oraz bioróżnorodności i podaje przykłady działań na rzecz ich ochrony.

Ocenianie ucznia powinno być zgodne z wewnątrzszkolnymi zasadami oceniania i ocenianiem przedmiotowym.

Ocena poszczególnych grup zadaniowych, np.: Grupa ....: uczniowie wykonali zadanie/ nie wykonali, efekt końcowy był zadawalający/ muszą popracować nad zagadnieniami

.....
 .....

10. Ewaluacja projektu

1) Nauczyciel, który chce zebrać informacje dotyczące satysfakcji uczniów po realizacji projektu może przeprowadzić ewaluację, wykorzystując, np. metodę tarczy strzelniczej. W tym celu przygotowuje plakat z wypisanymi celami projektu:

- wskazują na mapie regiony występowania zagrożeń i podają przykłady działań ograniczających ich skutki;
- wymieniają podstawowe rodzaje zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby, ich źródła oraz wpływ na stan środowiska naturalnego;
- opisują rodzaje smogu oraz mechanizmy jego powstawania;
- wykorzystują zdjęcia satelitarne i lotnicze oraz technologie geoinformacyjne do lokalizowania i określania zasięgu katastrof przyrodniczych;
- identyfikują przyczyny przyrodnicze ograniczonych zasobów wodnych w wybranych regionach świata i proponują działania wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą.

Uczniowie po zakończeniu zajęć zaznaczają na tarczy znaki (strzały-kropki) w odpowiednich miejscach, zgodnie z własnymi przekonaniem. Zaznaczając sam środek tarczy, deklarują pełną realizację celów, a wskazując w kierunku brzegu tarczy – coraz słabszy stopień jego realizacji. W ten sposób odpowiadają na pytanie, w jakim stopniu cel został zrealizowany.

2) Ewaluacja wykonana przez nauczyciela po zebraniu wszystkich kart samooceny uczniów.

W arkuszach samooceny wykonanej przez uczniów zawarte są wnioski. Na ich podstawie opracowujemy własną ankietę. Wnioski mogą być opracowane w postaci wykresów słupkowych i ich analizy. Przykładowe pytania:

- Ilu uczniów w grupie zaangażowało się w realizację poszczególnych zadań?
- Ilu uczniów było autorami ostatecznego układu treści prezentacji multimedialnej?
- Ilu uczniów opracowało samodzielnie elementy interakcji prezentacji?
- Ilu uczniów zaangażowało się w samodzielne poszukiwanie materiałów źródłowych?
- Ilu było uczniów, którzy dzielili się z innymi członkami grupy swoją wiedzą?
- Ilu uczniów było zadowolonych ze swojej pracy w grupie?
- Co uczniowie chcieliby zmienić w swojej pracy w grupie projektowej?

3) Ewaluacja może również być przeprowadzona w trakcie oraz na zakończeniu projektu. Uczniowie odpowiadają na pytania:

- Jestem bardzo zadowolony(-a), lubię tego typu lekcje.
- Jestem zadowolony, ale wolę lekcje tradycyjne. Uzasadnij swoją odpowiedź.
- Nie podobało mi się. Uzasadnij swoją odpowiedź.
- Bardzo mi się podobało, polecam pracę metodą projektu. Uzasadnij swoją odpowiedź.
- Czy jest coś, co sprawiało ci trudności na dzisiejszych lekcjach? Co chciał(a) byś zmienić w realizacji projektu?

Całościowej ewaluacji projektu dokonuje nauczyciel prowadzący projekt. W tym celu analizuje informacje od uczniów (ocena koleżeńska, samoocena), jak również dokonuje autoewaluacji: poddaje wartościowaniu zrealizowane działania/zadania, w szczególności pod kątem ich skuteczności, różnorodności i trwałości. Wskazane jest dokonanie analizy osiągnięcia przede wszystkim celów projektu, np.

- Czy wszystkie cele zostały osiągnięte?
- Które cele nie zostały osiągnięte?
- Jak należy podjąć działania w celu osiągnięcia wszystkich zaplanowanych celów projektu?

Następnym krokiem nauczyciela może być pogłębiona analiza pod kątem następujących zagadnień np.:

- Co było przyczyną, że niektórych celów nie udało się osiągnąć?
- Które działania/zadania wpłynęły na pomyślne zrealizowanie celów?
- Które działania/zadania sprzyjały na wypracowanie efektów?
- Czy u ucznia nastąpił postęp w kształceniu kompetencji kluczowych: matematycznych, językowych, społecznych, cyfrowych.
- Jakie ponieśliśmy nakłady?

Po przeprowadzonej analizie zebranego materiału nauczyciel opracowuje wnioski z realizacji projektu i wskazuje rekomendacje w przypadku realizacji kolejnej edycji projektu:

- W jakim kierunku powinny zmierzać dalsze oddziaływania?
- Których działań zaniechamy?

- Które zadania/działania będziemy kontynuować?
- Co należy zmodyfikować i w jak sposób?
- Jakie nowe działania należy wprowadzić?

Warto również zastanowić się nad skonsultowaniem z innymi nauczycielami kwestii dotyczących planowania założeń projektu, np. poddać ocenie stopień, w jakim zadania/ działania zaplanowane w projekcie są adekwatne do tematu projektu i wskazanych problemów badawczych.

11. Komentarz metodyczny do projektu

- 1) Lekcja geografii w bloku II. Temat: „Zagrożenia naturalne we współczesnym świecie”.
- 2) Kompetencje kształtowane w czasie realizacji projektu: matematyczne, językowe, społeczne, cyfrowe.
- 3) Uczniowie o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych realizują wymagania określone dla wszystkich uczniów z uwzględnieniem możliwości modyfikacji metod i form pracy. Przy wykorzystywaniu materiałów opublikowanych na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej są one odpowiednio dostosowane do ich potrzeb i możliwości.
- 4) Dobór treści kształcenia zawarty w zadaniach projektowych umożliwia kształtowanie kompetencji kluczowych i kompetencji międzyprzedmiotowych, w tym umiejętności niezbędnych na rynku pracy, np. umiejętność korzystania z technologii ICT.
- 5) Umożliwia realizację treści z bloku zadaniowego w wersji zdalnej (Patrz: zadania w grupach).
- 6) Zagadnienia realizowane podczas projektu to: umiejętności i informacje dotyczące wydarzeń/katastrof ekologicznych w Europie (Islandia, Europa Południowa itp.), które poznali już szkole podstawowej (klasa VI). Podczas realizacji projektu kształtujemy umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, na podstawie których dokonujemy oceny środowiska przyrodniczego pod kątem różnych form działalności sił przyrody (naturalne), jak i człowieka (antropogeniczne). Kształcimy umiejętność analizowania map, danych klimatycznych, diagramów klimatycznych, profili geologicznych.
- 7) Sugerowane tematy w bloku w programie w zakresie rozszerzonym:

Blok II to przygotowanie do realizacji projektu na 8 godzinach lekcyjnych, podczas których uczniowie zbierają materiały i przygotowują się do debaty panelowej.

Zagrożenia naturalne we współczesnym świecie, dział XVIII (1–10).

Treści programowe: tropikalne cyklony, trąby powietrzne, sztormy, powódzie, tsunami, erozja gleb, wulkanizm, wstrząsy sejsmiczne, powstawanie lejów krasowych, zmiany klimatu, pustynnienie, zmiany zasięgu lodowców, ograniczone zasoby wody na Ziemi, zagrożenia georóżnorodności i bioróżnorodności.

Sugerowane tematy i przydział godzin w bloku:

Problemy środowiska przyrodniczego współczesnego świata. Zagrożenia spowodowane przez siły natury, ich przyczyny i konsekwencje (8 godzin):

- a) tropikalne cyklony, trąby powietrzne,
- b) sztormy, powodzie, tsunami,
- c) erozja gleb,
- d) wulkanizm, wstrząsy sejsmiczne,
- e) (powstawanie lejów krasowych,
- f) zmiany klimatu, pustynnienie, zmiany zasięgu lodowców,
- g) ograniczone zasoby wody na Ziemi,
- h) zagrożenia georóżnorodności i bioróżnorodności.

Przyczyny zagrożeń antropogenicznych i ich skutki (2 godziny).

Podział na grupy. Nauczyciel dokonuje podziału na grupy projektowe zwracając szczególną uwagę na uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych. Ważne jest, aby uczniowie ci mieli wsparcie w trakcie realizacji poszczególnych zadań, m.in. poprzez dostosowanie metod i sposobu realizacji do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów.

12. Załączniki

12.1. Załącznik nr 1. Regulamin projektu

Nauczyciel w oparciu o niniejsze propozycje stworzy regulamin projektu, w którym może uwzględnić między innymi zaproponowane treści. Ostateczny kształt regulaminu zależy od preferencji nauczyciela i potrzeb uczniów biorących udział w projekcie.

- 1) Temat projektu: Wyjaśnienie przyczyn zagrożeń naturalnych współczesnego świata i wskazanie propozycji zaradzenia katastrofom ekologicznym.
- 2) Odbiorcy projektu edukacyjnego: uczennice i uczniowie klasy II liceum ogólnokształcącego lub technikum realizujący podstawę programową w zakresie rozszerzonym.
- 3) Zadania do realizacji w ramach projektu:
  - Grupa 1: Zagrożenia meteorologiczne.
  - Grupa 2: Zagrożenia geologiczne.
  - Grupa 3: Zagrożenia antropogeniczne.
  - Grupa 4: Działania ekologiczne.
  - Grupa moderatora.
- 4) Zasady realizacji projektu:
  - pracujemy w grupach projektowych;
  - każda grupa projektowa wykonuje swoje zadania zgodnie z instrukcją i kartą pracy;
  - w każdej grupie wybieramy lidera/sprawozdawcę;
  - jesteśmy pomocni względem koleżanek i kolegów;
  - osobom, które mają trudności w realizacji zadań, udzielamy wsparcia koleżeńskiego;
  - nie krytykujemy działań kolegów i koleżanek, zawsze dostrzegamy pozytywne strony ich pracy;

- w sytuacjach trudnych zwracamy się o wsparcie do nauczyciela.
- 5) Ocenie podlega:
- znajomość terminów przedmiotowych;
  - umiejętności, które opanowali, realizując projekt: postawienie hipotezy, weryfikacja hipotezy, argumentowanie, pomysłowość, obrona swojego stanowiska w czasie dyskusji, umiejętność samooceny, współpraca w zespole, samodzielność w pracy nad powierzonym zadaniem, asertywność, terminowość.
- 6) Datę dyskusji panelowej ustala się po upływie około czterech tygodni od podpisania kontraktu.
- 7) Sposób komunikowania się z nauczycielem prowadzącym projekt: na lekcji, na przerwie lub w wyznaczonym przez nauczyciela czasie konsultacji.
- 8) Data przeprowadzenia samooceny grupy: .....

12.2. Załącznik nr 2. Narzędzie samooceny ucznia

Nauczyciel opracuje narzędzie samooceny uczniów w oparciu o niniejsze propozycje.

Samoocena I i II etapu projektu:

- 1) Zainteresowany(-a) byłem(-am) planowaniem pracy grupy. Tak/Nie
  - 2) Byłem(-am) pomysłodawcą schematu prezentacji multimedialnej. Tak/Nie
  - 3) Wymień elementy prezentacji, które zaprojektowałeś(aś) sam(a). Podaj krótki opis tego elementu. ....
  - 4) Opracowałem(-am) informacje z następujących źródeł: .....
  - 5) Nawiązałem(-am) kontakty z osobami interesującymi się ekologią, zjawiskami meteorologicznymi itp.....
- Jakie były efekty tej współpracy? .....
- 6) Jestem zadowolony(-a) z efektów mojej pracy w grupie. Tak/Nie
  - 7) Nie jestem zadowolony(-a) z efektów mojej w pracy tej grupy. Uzasadnienie .....
  - 8) Moja praca, według mnie, zasługuje na ocenę: ..... Uzasadnienie: .....

Na lekcji, po realizacji zadania, może występować element samooceny uczniów danego zadania, lub samoocena grupy, np. podobało nam się wystąpienie naszej grupy, ale może uzupełnilibyście tę prezentację o więcej zdjęć, animacji wyjaśniających dany proces, lub inne uwagi.

Samoocena

- Wiem co oznacza termin geozagrozenia. Tak/Nie
- Potrafię wskazać na mapie aktualne miejsca katastrof ekologicznych. Tak/Nie
- Rozumiem rolę ekologii w działaniach na rzecz ochrony bioróżnorodności. Tak/Nie
- Poznałem nowe terminy. Wymień przynajmniej dwa: .....

12.3. Załącznik nr 3. Karta monitorowania zadań grupowych w projekcie: Jakie zagrożenia naturalne zagrażają Ziemi i jej mieszkańcom?

Propozycja niniejszej karty monitorowania może być zmodyfikowana przez nauczyciela realizującego projekt zgodnie z jego potrzebami i możliwościami realizacji.

Karta monitorowania

Lp.	Zadania grupowe	Uczeń odpowiedzialny za realizację zadania	Monitorowanie I data ..... Status zadania*	Monitorowanie II data ..... Status zadania*	Monitorowanie III data ..... Status zadania*	Uwagi dotyczące realizacji
1	<p>Grupa 1. Zagrożenia meteorologiczne</p> <p>9) Jak powstawanie zagrożeń meteorologicznych i klimatycznych (tropikalne cyklony, trąby powietrzne, pustynnienie,) wpływa na zmiany klimatu.</p> <p>10) Przyczyny powstawania sztormów, powodzi i tsunami. Jak te zjawiska wpływają na środowisko przyrodnicze i życie człowieka?</p> <p>11) Wskażcie na mapie regiony występowania ww geozagrożeń i przykłady działań ograniczających ich skutki.</p> <p>12) Przygotowanie prezentacji multimedialnej.</p> <p>13) Przedstawienie prezentacji.</p> <p>14) Przygotowanie i udział w panelu dyskusyjnym na temat: Czy zjawiska meteorologiczne, które obserwujemy w ciągu ostatnich lat, wpłyną na zmiany klimatu na naszej planecie i na życie człowieka?</p> <p>15) Wyszukanie i selekcja materiałów opublikowanych na ZPE zgodnie z instrukcją nauczyciela.</p>					

Lp.	Zadania grupowe	Uczeń odpowiedzialny za realizację zadania	Monitorowanie I data ..... Status zadania*	Monitorowanie II data ..... Status zadania*	Monitorowanie III data ..... Status zadania*	Uwagi dotyczące realizacji
2	<p>Grupa 2. Zagrożenia geologiczne</p> <p>1) Jaka jest geneza geologicznych zagrożeń: wulkanizm, trzęsienia ziemi, powstawanie lejów krasowych?</p> <p>2) Jakie są skutki zagrożeń wulkanizmem, trzęsieniami ziemi, powstawanie lejów krasowych?</p> <p>3) Wskazanie na mapie regionów występowania geozagrożeń i przykłady działań ograniczających ich skutki.</p> <p>4) Przygotowanie prezentacji multimedialnej.</p> <p>5) Przedstawienie prezentacji.</p> <p>6) Przygotowanie i udział w panelu dyskusyjnym na temat: Czy zjawiska geologiczne, które obserwujemy w ciągu ostatnich lat, wpłyną na zmiany klimatu na naszej planecie i na życie człowieka?</p> <p>7) Wyszukanie i selekcja materiałów opublikowanych na ZPE zgodnie z instrukcją nauczyciela.</p>					

Lp.	Zadania grupowe	Uczeń odpowiedzialny za realizację zadania	Monitorowanie I data ..... Status zadania*	Monitorowanie II data ..... Status zadania*	Monitorowanie III data ..... Status zadania*	Uwagi dotyczące realizacji
3	<p>Grupa 3. Zagrożenia antropogeniczne</p> <p>1) Jak nowoczesne technologie geoinformacyjne wspierają działania człowieka do lokalizowania i określania zasięgu katastrof przyrodniczych?</p> <p>2) Czy działania człowieka mogą ograniczyć skalę współczesnych zagrożeń, np. klęsk żywiołowych?</p> <p>3) W jaki sposób równowaga ekologiczna może być zakłócona w wyniku działań człowieka?</p> <p>4) Przygotowanie prezentacji multimedialnej.</p> <p>5) Przedstawienie prezentacji.</p> <p>6) Przygotowanie i udział w panelu dyskusyjnym na temat: Czy działalność człowieka (negatywna i pozytywna) w środowisku geograficznym, którą obserwujemy w ciągu ostatnich lat, wpłynę na zmiany klimatu na naszej planecie i na życie człowieka?</p> <p>7) Wyszukanie i selekcja materiałów opublikowanych na ZPE zgodnie z instrukcją nauczyciela.</p>					

Lp.	Zadania grupowe	Uczeń odpowiedzialny za realizację zadania	Monitorowanie I data ..... Status zadania*	Monitorowanie II data ..... Status zadania*	Monitorowanie III data ..... Status zadania*	Uwagi dotyczące realizacji
4	<p>Grupa 4. Działania ekologiczne</p> <p>1) Jakie działania należy podjąć aby ochronić bioróżnorodność naszej planety?</p> <p>2) Jaki jest wpływu deforestacji i innych czynników na zmiany klimatu na Ziemi?</p> <p>3) Jakie są przyczyny, przyrodniczych i antropogenicznych, ograniczeń zasobów wodnych w wybranych regionach świata?</p> <p>4) Przygotowanie prezentacji multimedialnej.</p> <p>5) Przedstawienie prezentacji.</p> <p>6) Przygotowanie i udział w panelu dyskusyjnym na temat: Czy działalność człowieka (negatywna i pozytywna) w środowisku geograficznym, którą obserwujemy w ciągu ostatnich lat, wpłyną na zmiany klimatu na naszej planecie i na życie człowieka?</p> <p>7) Wyszukanie i selekcja materiałów opublikowanych na ZPE zgodnie z instrukcją nauczyciela.</p>					

Lp.	Zadania grupowe	Uczeń odpowiedzialny za realizację zadania	Monitorowanie I data ..... Status zadania*	Monitorowanie II data ..... Status zadania*	Monitorowanie III data ..... Status zadania*	Uwagi dotyczące realizacji
5	Grupa moderatora 1) Przygotowanie się do debaty panelowej lub do innego rodzaj dyskusji. 2) Zebranie wniosków od grup 1–4. 3) Zapisanie wniosków do debaty. 4) Opracowanie pytania do debaty i konsultacje z nauczycielem języka polskiego. 5) Przygotowanie informacji dla klasy: na czym polega debata panelowa? 6) Udział w debacie.					

* – Przykładowo: Nauczyciel wpisuje: zadanie nie zrealizowane (-), zadania w trakcie realizacji (-/+), zadanie zrealizowane (+).

Blandyna Zajdler – w 1976 roku otrzymała dyplom z geografii ekonomicznej na Uniwersytecie Łódzkim na Wydziale Geografii i Nauk o Ziemi. Ukończyła studia podyplomowe z turystyki na Uniwersytecie Łódzkim, jest nauczycielem dyplomowanym. Po studiach pracowała w szkole podstawowej i liceum ogólnokształcącym, a od 1994 roku jako doradca metodyczny. Jako nauczyciel akademicki prowadziła ćwiczenia z dydaktyki przyrody i geografii. Współpracowała z Fundacją Młodzieżowej Przedsiębiorczości przy ewaluacji projektów, uczestniczyła w projekcie Centrum Nauki Kopernik poświęconym opracowaniu rekomendacji wyposażenia pracowni przyrodniczej. Recenzowała podręczniki do geografii Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych oraz wydawnictwa Nowa Era. Kierownik zespołu ekspertów Ministerstwa Edukacji Narodowej tworzących aktualną podstawę programową nauczania przyrody, autorka licznych publikacji kierowanych do nauczycieli, współpracowała z Ośrodkiem Rozwoju Kompetencji Edukacyjnych i Ośrodkiem Rozwoju Edukacji w Warszawie.